



## Jurisprudential Solutions to Prevent the Social Damage of Theft

**Morteza Akbari Ziarani\*<sup>1</sup>, Zahra Fehresti<sup>2</sup>, Majid Vaziri<sup>3</sup>**

1. Ph.D Student, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Associate Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

3. Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

### ARTICLE INFORMATION

**Type of Article:**

**Original Research**

**Pages: 231-242**

**Corresponding Author's Info**

**ORCID:** 0000-0003-3373-5200

**TELL:** +982177512744

**Email:** Fehrest41@yahoo.com

**Article history:**

**Received:** 26 Feb 2024

**Revised:** 08 Apr 2024

**Accepted:** 17 May 2024

**Published online:** 21 Jun 2024

**Keywords:**

*Social Harm, Theft, Jurisprudence, Solution, Prevention.*

### ABSTRACT

Theft is one of the most common social harms. A large number of cases in the judicial authorities are related to theft. In addition to causing disorder and chaos, distorting the sense of security, dimming the motivation of work, effort and investment in society, this phenomenon causes It is the feeling of financial and life threats in individuals and the instability in the foundations of the general order of the society. A look at the statistics of theft indicates an increase in its occurrence in society. Therefore, it is important and priority to think of a solution to prevent the occurrence of this phenomenon. lack of coherent, regular and continuous research in the field of theft prevention; which is based and centered on Islamic humanities, had the writer on it; By providing scientific and at the same time practical solutions and solutions with the aim of preventing social damage, consider theft by using the capacities of jurisprudence, law and other sciences. The purpose of the current research is to identify the most important causes of theft in Iran and also to provide jurisprudential solutions to prevent this social harm with a descriptive and analytical method. The results of the present research show that by studying the rich source of dynamic Islamic jurisprudence, solutions can be provided to prevent the occurrence of theft, which will have a great role and impact in reducing the occurrence of this damage.



This is an open access article under the CC BY license.

© 2024 The Authors.

**How to Cite This Article:** Akbari Ziarani, M; Fehresti, Z & Vaziri, M (2024). "Jurisprudential Solutions to Prevent the Social Damage of Theft". *Journal of Comparative Criminal Jurisprudence*, 4(2): 231-242.



انجمن علمی فقه‌پژای تطبیقی ایران

# فصلنامه فقه‌پژای تطبیقی

www.jccj.ir



فصلنامه فقه‌پژای تطبیقی

دوره چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳

## راهکارهای فقهی پیشگیری از آسیب اجتماعی سرقت

مرتضی اکبری زیارانی\*، زهرا فهرستی<sup>۱</sup>، مجید وزیری<sup>۲</sup>

۱. دانشجوی دکتری گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

۳. استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

### چکیده

سرقت یکی از شایع‌ترین آسیب‌های اجتماعی است. تعداد زیادی از پرونده‌های موجود در مراجع قضایی مربوط به سرقت است. این پدیده علاوه بر این که باعث ایجاد بی‌نظمی و هرج و مرج، مخدوش کردن حس امنیت، کم‌رنگ کردن انگیزه کار، تلاش و سرمایه‌گذاری در اجتماع می‌شود، موجبی برای احساس تهدید مالی و جانی در افراد و تزلزل در بنیان‌های نظم عمومی جامعه است. نگاهی بر آمار سرقت حکایت از افزایش وقوع آن در سطح جامعه دارد، لذا چاره‌اندیشی درخصوص پیشگیری از وقوع این پدیده در اهمیت و اولویت است. فقدان تحقیقات منسجم، منظم و پیوسته در زمینه پیشگیری از سرقت که بر مبنای محوریت علوم انسانی اسلامی باشد، نگارنده را بر آن داشت با ارائه راه حل‌ها و راهکارهای علمی و در عین حال کاربردی با هدف پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سرقت را با استفاده از ظرفیت‌های فقه، حقوق و علوم دیگر، مد نظر قرار دهد. هدف از پژوهش حاضر، شناسایی مهم‌ترین علل وقوع سرقت در کشور ایران و همچنین ارائه راهکارهای فقهی پیشگیری از این آسیب اجتماعی با روش توصیفی - تحلیلی است. نتایج پژوهش حاضر نشان‌دهنده این مطلب است که با مذاقه در منبع غنی فقه پویای اسلامی می‌توان راهکارهایی درجهت پیشگیری از وقوع پدیده سرقت ارائه داد که تا حدود زیادی در کاهش ایجاد این آسیب، نقش و تأثیر به‌سزایی خواهند داشت.

### اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۲۳۱-۲۴۲

اطلاعات نویسنده مسؤول

کد ارکید: ۵۲۰۰-۳۳۷۳-۰۰۰۳-۰۰۰۰

تلفن: +۹۸۲۱۷۷۵۱۲۷۴۴

ایمیل: Fehrest41@yahoo.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۷

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

واژگان کلیدی:

آسیب‌های اجتماعی، سرقت، فقه، راهکار، پیشگیری.

خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد، تغییر جزئی و کار روی حاضر به صورت غیرتجاری را دارند.



© تمامی حقوق انتشار این مقاله، متعلق به نویسنده می‌باشد.

## مقدمه

در رابطه با پیشینه پژوهشی موضوع تحقیق حاضر، می‌توان این ادعا را کرد که چنین موضوعی تاکنون از دیدگاه فقهی مورد تحقیق و نگارش قرار نگرفته است. صرفاً آثاری در قالب تألیف مقاله و پایان‌نامه و از دیدگاه حقوق موضوعه مورد نگارش قرار گرفته است. به‌عنوان مصداق می‌توان به کتاب بررسی فقهی و کیفری جرم سرقت تألیف آقای مصطفی صالحی انتشارات قانون‌یار سال ۱۳۹۹ اشاره کرد. آنچه تحقیق حاضر را از سایر تحقیقات صورت‌گرفته متمایز می‌کند، بررسی فقهی پیشگیری از آسیب اجتماعی سرقت می‌باشد. سؤالی که مطرح است این‌که فقه پویای اسلام، چه راهکارهایی را در جهت پیشگیری از وقوع سرقت ارائه داده است؟ هدف از پژوهش حاضر، شناسایی مهم‌ترین علل وقوع سرقت در کشور ایران و همچنین ارائه راهکارهای فقهی پیشگیری از این آسیب اجتماعی با روش توصیفی - تحلیلی است، لذا هدف اصلی از تحقیق حاضر، شناخت راهکارهای فقهی و بعضاً حقوقی پیشگیری از وقوع آسیب اجتماعی سرقت است، چراکه این پدیده دارای آثار و تبعات متعدد روانی، اجتماعی و اقتصادی است.

## ۱- مهم‌ترین علل وقوع سرقت در ایران

عوامل مختلفی در وقوع سرقت دخیل هستند و هر کدام به نوبه خود، نقش متفاوتی را ایفا می‌نمایند. عوامل فرهنگی، اقتصادی، روانی، اجتماعی، زیستی، جامعه‌شناسی و ... همگی در بروز سرقت مؤثر و دخیل هستند.

مهم‌ترین علل وقوع سرقت عبارتند از: فقر، فاصله طبقاتی، حاشیه‌نشینی، اعتیاد به مواد مخدر، بیکاری، تنبلی، گروه همسالان، شکست تحصیلی، مجازات‌های نامناسب، عدم بازدارندگی مجازات‌ها، اجرانشدن حد سرقت، ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی (مانند فقر عاطفی، پرخاشگری، حسادت، تجربه‌های دوران کودکی، خودنمایی) عدم نظارت و کنترل والدین بر تربیت فرزندان، عدم توزیع عادلانه منابع ثروت، ساختارهای معیوب نظارتی و ...

آمارها حکایت از این دارد که ارتکاب سرقت در ایران رو به افزایش است. بررسی آمار سرقت در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که سرقت در کشور از انتهای دهه ۸۰ روندی صعودی داشته است (isna.ir, 1399)، لذا باید راه‌حلهایی برای برطرف کردن و خروج از این وضع ناخوشایند یافت. بررسی و پژوهش در موضوع سرقت و راهکارهای پیشگیری از وقوع آن، از جهات مختلفی دارای اهمیت است. سرقت آثار و پیامدهای نامطلوب متعددی را به‌همراه خواهد داشت. عدم کنترل جرم سرقت مشکلات جدی برای فرد، جامعه و حاکمیت به‌بار می‌آورد. ضرورت و دغدغه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سرقت و رفع آثار زیان‌بار آن و از طرفی فقدان تحقیقات منسجم، منظم و پیوسته‌ای در این زمینه که بر مبنای و محوریت علوم انسانی اسلامی باشد؛ نگارنده را بر آن داشت که با ارائه راه‌حلهای علمی و در عین حال کاربردی، با استفاده از ظرفیت‌های فقه و متون دینی و بعضاً علم حقوق، جامعه‌شناسی و ... راهکارهایی جهت پیشگیری و کاهش این آسیب اجتماعی را مد نظر قرار دهد. راه‌حلهای ارائه‌شده در رابطه با پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سرقت، بیشتر با محوریت علم جرم‌شناسی یا جامعه‌شناسی بوده و همچنین بخش عمده تحقیقات صورت‌گرفته در حوزه علوم اشاره‌شده برگرفته از منابع علوم انسانی غربی و سکولار بوده و توجه کمتری به علم فقه و حقوق اسلامی شده است، پس فقه توانایی و ظرفیت شایسته‌ای در این عرصه دارد و باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

امروزه آسیب‌های اجتماعی به‌عنوان یک «مسأله و مشکل کلان» تبدیل شده است، لذا باید راه‌حلهایی برای برطرف کردن آن‌ها و خروج از این وضع ناخوشایند یافت. سؤال اصلی اینجاست که راهکارهای فقه در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سرقت کدامند؟ با توجه به افزایش آسیب‌های اجتماعی و از آنجایی که شارع مقدس و به تبع آن قانون‌گذار نسبت به وقوع آسیب‌هایی مانند قتل حساسیت و اهمیت ویژه‌ای دارد، لذا قطعاً راه‌حلهایی در متون دینی ما برای پیشگیری از وقوع چنین آسیب‌هایی نیز پیش‌بینی شده که نگارنده، سعی در واکاوی متون دینی و فقهی جهت ارائه آن راهکارها دارد.

### ۱-۱- راهکارهای فقهی و حقوقی پیشگیری از سرقت

#### ۱-۱-۱- جرم‌انگاری سرقت و تعیین مجازات‌های سنگین قطع

ید در سرقت‌های حدی و تشدید مجازات در صورت تکرار قانون‌گذار با وضع مواد ۲۶۷ تا ۲۷۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نسبت به جرم‌انگاری سرقت، شرایط سرقت حدی و تعیین مجازات آن اقدام نموده است.

مطابق ماده ۲۶۸ قانون مجازات اسلامی، احراز وقوع سرقت حدی منوط به تحقق ۱۴ شرط است و با احراز همه شرایط مجازات سنگین و منحصر به فرد قطع انگشتان دست در سرقت حدی ثابت می‌شود و چنانچه سارق از متنبه نشده و مجدداً مرتکب سرقت‌های بعدی شود، با تشدید مجازات و قطع انگشتان دست دیگر و قطع انگشتان پا مواجه می‌شود. این مجازات سنگین می‌تواند برای کسانی که مجرم بالقوه می‌باشند، جنبه پیشگیرانه داشته باشد.

در خصوص اجرای مجازات حد سرقت در زمان غیبت امام زمان (عج) فقها به سه دسته تقسیم می‌شوند. برخی فقها نظیر علامه حلی (ره) در این مورد که آیا فقها در عصر غیبت می‌توانند حدود الهی را اجرا کنند یا این که چنین حقی ندارند، توقف نموده و رأی خاصی را اتخاذ ننمودند. ایشان در این خصوص بیان می‌دارند: «آیا در زمان غیبت امام زمان فقها می‌توانند اجرای حدود کنند، شیخین (شیخ مفید و شیخ طوسی) براساس روایت فتوا به جواز دادند و من در این روایت و فتوا توقف می‌کنم» (حلی، ۱۴۱۲: ۹۹۴). برخی از فقها مانند مرحوم خوانساری نیز بر این باور هستند که در عصر غیبت نباید اجرای حدود نمود. ایشان بیان می‌دارند: «اما معروف بین متقدمین این است که اجرای حدود در زمان غیبت جایز نیست، بلکه در نوشته‌های برخی ادعای اجماع شده است که اجرای حد توسط امام (ع) باشد یا کسی که شخصاً از جانب امام معصوم (ع) انتخاب شده است» (خوانساری، ۱۴۰۵: ۴۱۱). فقهای دسته سوم مانند شیخ مفید (ره) و اکثر فقهای معاصر بر این نظرند که در این زمینه فرقی بین زمان حضور و غیبت نیست. همان‌طور که در زمان حضور امام (ع) (در صورت تحقق شرایط) حدود اجرا می‌شود، در زمان غیبت امام نیز باید حدود را اجرا نمود (شیخ مفید، ۱۴۱۳: ۸۱۰). قانون‌گذار ایران از نظر سوم تبعیت کرده، گرچه در حال حاضر

عملاً به علت‌های مختلفی نظیر حفظ نظم عمومی، هجوم همه‌جانبه دشمنان اسلام از هرسو به اسلام و تشیع، مسأله حقوق بشر، تزاخم مصلحت اهم و مهم، عدم امکان جبران اجرای مجازات قطع ید در صورت اشتباه، مسأله توبه، اقتضائات زمانی، قاعده درأ و ... اجرای حد سرقت مسکوت مانده است.

اما به نظر می‌رسد اجرانکردن این حد، خود تبدیل به یک معضل بزرگ‌تر که همان برهم‌خوردن نظم عمومی در اجتماع و به مخاطره‌افتادن امنیت عمومی و خصوصی شهروندان (افزایش جرایم علیه اموال) می‌باشد، شده است و نگاهی به نرخ آمار سرقت که سالیانه از ۲۰۰ هزار فقره به یک میلیون و چهارصد هزار فقره طی ۱۲ سال رسیده، مویدی بر این مطلب است و حکایت از افزایش روزافزون جرم سرقت در کشور دارد (tasnimnews.com, 1401)، لذا پیشنهاد می‌گردد با احراز وقوع شرایط حد سرقت و به‌جهت رعایت مصلحت جامعه که همان حفظ امنیت و حراست از اموال عمومی و خصوصی از دستبرد سارقین می‌باشد، نسبت به اجرای حد سرقت اقدام شود.

۱-۱-۲- تشدید تدابیر نظارتی و برخورد با مجرمان سابقه‌دار  
افزایش نظارت پلیس بر اموال مردم مخصوصاً در تعطیلات و اماکن عمومی و پررفت‌وآمد، یکی از موارد پیشگیری از سرقت محسوب می‌شود.

برای تحقق جرم سرقت باید مال ربوده شده، متعلق به غیر باشد. بنابراین ربایش اموال بلاصاحب که در مالکیت کسی قرار ندارند، سرقت محسوب نمی‌شود، البته بدیهی است که برای شمول عنوان سرقت، شناخته‌شده بودن صاحب مال ضرورتی ندارد.

از جمله اقدامات پلیس در نظارت بر اموال مردم برای پیشگیری از سرقت این است که نهاد مذکور در موارد اضطراری مانند سیل و ... دستور می‌دهد که مردم از هرگونه جابه‌جایی اموال و لوازم خانگی، اثاثیه و ... در مبادی ورودی و خروجی بدون هماهنگی با پلیس خودداری کرده و اموال رهاشده در سطح شهر را به نزدیک‌ترین مقر انتظامی تحویل دهند. کنترل ویژه سیستمی سارقان سابقه‌دار از سوی پلیس، یک راهکار پیشگیرانه است. این که افراد سابقه‌دار شناسایی شده و تحت

در فضای شهرها، محیط مستعد و مناسبی برای سرقت، اعتیاد و سایر جرایم است. کارکردها و رفتارهای موجود در حاشیه‌نشینی جرم‌زاست و زمینه ایجاد و افزایش جرایم را مهیا می‌کند. حاشیه‌شهرها، پناهگاه و مأمن سارقان و نگهداری اموال مسروقه می‌باشد. مناطق حاشیه‌شهرین، مناطق بی‌دفاع شهری هستند، ضمن این‌که نقش و سهم این قبیل مناطق در بروز و تکوین جرایم مرتبط با سرقت بسیار بالا است (1395، mashregnews.ir). یکی از راهکارهای مؤثر در این خصوص، پیشگیری از گسترش بافت‌های حاشیه‌نشین شهری کنترل کافی و توسعه فضای کسب و کار در این مناطق می‌باشد.

#### ۱-۱-۵- تحریم اکل مال به باطل، کم‌فروشی و سرقت

اکل مال به باطل، تصرف در مال به‌دست‌آمده از راه نامشروع است. این قاعده، برگرفته از آیات قرآن بوده و در ابواب مختلف فقه کاربرد دارد.

قرآن کریم در آیات متعددی، اکل مال به باطل را نهی کرده است. در ادامه به تعدادی از این آیات اشاره می‌شود:

۱- «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتَدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ؛ اموال یکدیگر را به ناشایست نخورید و آن را به رشوت به حاکمان ندهید تا بدان سبب، اموال گروه دیگر را به ناحق بخورید و شما خود می‌دانید» (بقره/۱۸۸).

۲- «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اموال یکدیگر را به ناحق نخورید، مگر آن‌که تجارتی باشد که هر دو بدان رضایت داده باشید و یکدیگر را مکشید. هر آینه، خداوند با شما مهربان است» (نساء/۲۹).

اصطلاح اکل به باطل در کتب فقهی برای درآمدهای نامشروع بسیار دیده می‌شود. تصرف در اموال دیگران، مرهون به سبب حق و ابزار صدق است و هرگونه تصرف در آن‌ها خارج از قلمرو اسباب حق و ابزار صدق، اکل به باطل و کذب است (جوکار و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۹).

اشراف اطلاعاتی قرار بگیرند، موجب ارتقای ایمنی اموال مردم می‌شود. افزایش اقتدار پلیس و نظارت پلیس شرط لازم برای کنترل جرایم و من جمله سرقت است.

نظارت پلیس بر اماکن مهم نظیر بانک‌ها، طلافروشی و منازل خالی از سکنه از دیگر اقدامات پلیس در جلوگیری از سرقت به‌شمار می‌آید. اولویت پلیس آگاهی حفظ و حراست از اموال مردم و کنترل تحرک مجرمان سابقه‌دار سرقت در راستای جلوگیری از وقوع سرقت است که در هر شرایطی با تمام توان دنبال می‌شود.

هر چقدر اقتدار پلیس و سایر نیروهای امنیتی بیشتر باشد، به همان اندازه امنیت برقرار شده و مجرمان از بیم نظارت و مجازات دست به سرقت نخواهند زد (گل‌افشانی، ۱۳۹۴: ۶۷).

#### ۱-۱-۳- ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت‌زدایی (اصل ۴۳ قانون اساسی)

بی‌تردید یکی از مهم‌ترین عوامل افزایش جرایم به‌طور کلی و سرقت به‌طور ویژه، معضلات اقتصادی شامل فقر، نابرابری درآمد، بیکاری و ... است. قانون‌گذار در جهت ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت از جامعه، مبادرت به تأسیس اصل ۴۳ قانون اساسی نموده است. در ابتدای اصل مذکور آمده است: «برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران براساس ضوابط زیر استوار می‌شود: ...». بنابراین می‌توان با سروسامان دادن به اوضاع اقتصادی، حل معضلات معیشتی، ریشه‌کن کردن فقر و بیکاری و پیاده‌سازی مفاد اصل ۴۳ قانون اساسی تا حدود زیادی از وقوع آسیب اجتماعی سرقت پیشگیری نمود.

#### ۱-۱-۴- حذف یا کنترل محیط‌های مساعد سرقت، جلوگیری از حاشیه‌نشینی و کپرنشینی

حاشیه‌نشینی به‌عنوان یکی از محیط‌ها و موقعیت‌های بروز ارتکاب جرم تلقی می‌شود و زمینه، بستر و فرصت ارتکاب جرایم را برای مهاجرین و حاشیه‌نشینان فراهم می‌کند. یکی از علت‌های اصلی وقوع جرایمی نظیر سرقت در مناطق حاشیه‌نشین، محدودیت ظرفیت امکانات و نهادها است که منجر به کاهش میزان کنترل اجتماعی می‌شود. بنابراین حاشیه‌نشینی

عقوبتی است که خدا مقرر کرده و خدا مقتدر و به مصالح خلق داناست» (مائده/۳۸).

مداقه در محتوای آیه شریفه، این مفهوم را می‌رساند که خداوند، نگاه پیشگیرانه به موضوع سرقت دارد، زیرا شخصی که درصدد انجام اعمال مجرمانه‌ای مانند سرقت است، به محض اطلاع از عواقب، پیامدها و مجازات سنگین عمل مجرمانه، از انجام آن فعل خودداری و امتناع می‌نماید، البته تأثیر روانی مجازات، زمانی بیشتر خواهد بود که مجازات عمل مجرمانه جنبه اجرایی نیز پیدا کند. بنابراین پیشگیری از ارتکاب جرم از طریق هدایت افراد و ترساندن از روز جزا، ترساندن از مجازات دنیوی، گوشزد نمودن عواقب دنیوی فعل مجرمانه و ... از تدابیر خداوند در قرآن کریم می‌باشد.

گرچه اسلام دین عطوفت و مهربانی است و هرچند مجرم را نیز مورد حمایت قرار می‌دهد و برای او حقوقی در نظر گرفته، اما برای این که برخی جرایم در جامعه اسلامی ریشه‌کن شود و مجازات مجرم حالت پیشگیری داشته باشد، مجازات‌های شدیدی را در نظر گرفته که از مصادیق این مجازات‌های سخت، می‌توان به مجازات سرقت اشاره کرد.

مجازات سارق در فقه که از آن به مجازات سرقت حدی تعبیر می‌شود، خیلی سخت‌تر از سایر مجازات‌ها است، در صورتی که سرقت شرایط حد را داشته باشد، حد بر مجرم اجرا می‌شود.

هرچند امروزه مجازات وسیله‌ای بسیار قدیمی حقوق جزا جهت ایجاد نظم و مبارزه با بزهکاری است که به مرور به همراه پیشرفت تمدن نوع و اندازه آن تغییر یافته است. در قرون نوزدهم و بیستم اجرا و اعمال مجازات‌ها تا حدودی در ممالک اسلامی نیز تحت تأثیر افکار نو قرار گرفته و دیگر چون گذشته فقط جنبه انتقام و کینه‌جویی شخصی و یا صرف ایجاد ترس نداشته و به سوی هدفی والاتر، یعنی اصلاح مجرم به کار می‌رود.

اما باید گفت همچنان اجرای مجازات‌ها می‌تواند در پیشگیری از جرایم مؤثر باشد.

فقها برای اجرای حد سرقت شرایطی را در نظر گرفته‌اند، بنابراین حد سرقت در جایی است که شرایط زیر را دارا باشد:

نهی از اکل اموال به باطل به معنای نهی از سبب باطل است که عام است و هر چیزی را که شارع مباح نکرده، از جمله دزدی، غصب، خیانت و عقود فاسد، شامل می‌شود (حلی، ۱۴۱۳: ۳۳/۲).

بنابراین و بدون تردید، سرقت (از همه نوع آن) مصداق بارز اکل مال به باطل است و می‌بایست با نگاه حرام و کسب نامشروع و غیرقانونی به آن نگریست و زشتی و قبح آن در انظار عمومی جامعه را روزبه‌روز افزایش داد. باتوجه به این که سبب به‌دست‌آوردن اموال در سرقت، سبب باطلی است، لذا تصرف در آن نیز اکل مال به باطل محسوب می‌شود، زیرا از نظر اسلام، هرگونه تصرف در اموال و دارایی‌ها باید براساس حق و عدالت و بر مبنایی صحیح صورت گیرد و هرچه غیر از این باشد، حرام و باطل است.

#### ۱-۱-۶- تعیین مجازات سخت در مورد سرقت و سختگیری در مورد سارق

بی‌تردید در کنار دستگاه‌های قضایی و اجرایی و انتظامی، بلکه مقدم بر آن‌ها، دستگاه قانون‌گذاری با وضع قوانین کارآمد و مؤثر، به‌ویژه در ایران و کشورهای پیرو نظام حقوقی مدون، می‌تواند هم با جرم‌انگاری اعمال مجرمانه و تنظیم فهرستی از جرایم و مجازات‌ها و آگاه‌نمودن افراد جامعه نسبت به رفتارهای ضداجتماعی، در پیشگیری از جرایم تأثیر شایسته‌ای داشته باشد و هم با بسیج‌کردن و جهت‌دادن به دستگاه‌های قضایی و اجرایی از وقوع و شیوع آسیب‌های اجتماعی پیشگیری کند (حسینی، ۱۳۹۸: ۲۳).

قرآن کریم نیز در جهت حمایت از ارزش‌های والای انسانی، برخی افعال و رفتارها را، به این جهت که مضر به مصالح عمومی جامعه و مطابق با عقلانیت و همسوی با حقوق بشر می‌باشد، جرم‌انگاری نموده است. از جمله این افعال، سرقت می‌باشد که خداوند در قرآن، برای آن مجازات سختی (در صورت اجتماع شرایط) را وضع نموده است.

خداوند در قرآن کریم در خصوص سارق و مجازات او می‌فرماید: «وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ؛ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ؛ دست زن و مرد دزد را به کیفر اعمالشان ببرید، این

باشد. همچنین عوامل متعدد دیگری نظیر فقر، بیکاری، نابرابری در توزیع درآمد، صنعتی‌شدن شهرها و پدیده شهرنشینی بر وقوع جرم سرقت مؤثر است.

می‌توان گفت عمده دلیل سرقت در هر جامعه‌ای عدم توانایی مالی برای تأمین امرار معاش است و افراد برای این‌که نمی‌توانند از راه‌های شرعی و قانونی درآمد داشته باشند، از این‌رو به روش‌های غیرشرعی و غیرقانونی رو می‌آورند.

حکومت اسلامی مسؤولیت دارد تا زمینه فعالیت و کار را برای شهروندان یک کشور فراهم نموده و مردم آن کشور مشغول به کار گردد تا میزان ارتکاب به سرقت، کاهش یابد (حنازاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۵).

همچنین، از جمله وظایف دیگر دولت اسلامی در امور اقتصادی، نظارت و مبارزه با مفاسد و اختلالات اقتصادی است؛ از مهم‌ترین این اختلالات در نظام اقتصادی دولت اسلامی احتکار است؛ احتکار به انبار کردن مواد غذایی به انگیزه افزایش قیمت گفته می‌شود. بی‌شک چنان‌چه احتکار به قصد اضرار به مسلمانان بوده و یا موجب اختلال در نظام زندگی اجتماعی آنان شود، حرام است. این درحالی است که اگر این کالاها شرعی و قانونی وارد کشور شوند، موجب افزایش فعالیت و کار و رونق اقتصاد می‌شود و افراد دیگر به‌دنبال سرقت، برای به دست آوردن پول و مایحتاج خود نمی‌روند.

در جامعه اسلامی با نظارت بر برخی جرایم قطعاً رونق اقتصادی شکل خواهد گرفت و افراد برای به‌دست آوردن نیازهای اقتصادی خود به‌دنبال سرقت نخواهند بود. از دیگر اختلالات نظام اقتصادی، کم‌فروشی و عدم صحت ترازوها است؛ اهمیت کیل و وزن در اسلام تا آن حد است که خداوند در آیات ۱ تا ۳ سوره مطففین آن دسته از فروشندگانی که به صحت و سلامت ترازوها و پیمان‌ها توجه ندارند را به شدت توبیخ می‌کند.

در نصایح حضرت شعیب برای مردم خود نیز وفای در پیمان‌ها و ترازو آمده است. در نامه مشهور حضرت علی (ع) به مالک اشتر یکی از وظایف حکومت اسلامی در زمینه اقتصاد در بازار، برقراری عدالت در ترازوها دانسته شده است (نهج‌البلاغه، ۱۳۹۲: ۱۱۸).

۱- صاحب مال از سارق نزد قاضی شکایت کند؛ ۲- صاحب مال پیش از شکایت، سارق را نبخشیده باشد؛ ۳- صاحب مال پیش از شکایت، مال را به سارق نبخشیده باشد؛ ۴- مال مسروق قبل از ثبوت جرم نزد قاضی، از راه خرید و مانند آن به ملک سارق درنیاید؛ ۵- سارق قبل از ثبوت جرم، از این گناه توبه نکرده باشد (نجفی، ۱۳۹۴: ۱۶/۲).

#### ۱-۱-۷- توصیه به فعالیت و کار و نظارت بر آن‌ها

منابع فقهی، از جمله قرآن کریم به اهمیت کار و فعالیت و کسب روزی حلال تأکید دارد. زمانی که افراد از نظر مالی تأمین باشند، دیگر به‌دنبال سرقت نمی‌روند و تمام نیروی خود را صرف ادامه کار و فعالیت می‌کنند. امام صادق (ع) در حدیثی فرمود: «قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: الْخَلْقُ عِيَالِي فَأَحْبِبُّهُمْ إِلَى الْأَطْفَالِ مِنْهُمْ وَأَسْأَلُهُمْ فِي حَوَائِجِهِمْ؛ خداوند بزرگ فرمود: مردم خانواده من هستند، پس محبوب‌ترین آنان پیش من کسانی‌اند که با مردم مهربان‌تر باشند و در تأمین نیازهای آنان کوشا تر باشند» (مجلسی، ۱۳۶۰: ۳۳۶/۷۴، روایت ۱۱۴). در میان عوامل تولید و پیشگیری از جرایم، کار از جایگاه ممتازی برخوردار است، زیرا با انجام کار و استفاده از نیروی انسانی، سایر عوامل و منابع، مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، حتی تکنولوژی پیشرفته‌ای که امروزه تا حد زیادی جانشین کار انسان شده است، محصول کار و تلاش انسان است و در بین عوامل تولید، این عامل، با اراده و علاقه انسان ارتباط دارد، لذا از جهات متعددی، دارای امتیاز خاصی است و انسان را از سوق به جرایم، از جمله سرقت بازمی‌دارد. اسلام به کار و اشتغال اهمیت زیادی داده و بیکاری، تنبلی و کسالت را به شدت نکوهش و در ضمن تعالیم خود، افراد را به کار و جدیت فوق‌العاده تشویق نموده و آن را یک فرضیه الهی برای مسلمانان قرار داده است، چراکه وقتی افراد کار و تلاش و درآمد داشته باشند، دیگر برای برآوردن نیازهای خود نیازی به سرقت، ربا و... نیست، چراکه خوشان درآمد دارند و نیازهای مالی خود را تأمین می‌کنند.

با دقت در روایت می‌توان علت تنفر خدا از بنده بیکار را امکان سوق او به جرایم دانست. رویکرد اقتصاددانان اسلامی به جرم و جنایت از دریچه منفعت - هزینه است؛ به همین دلیل انسان هنگامی مرتکب جرم می‌شود که هزینه آن از منافعی کمتر

فقها نیز در متون فقهی براساس همین آیه شریفه، پرداخت زکات به فقرا و مساکین را واجب دانسته و پرداخت زکات یک شهری به فقرا شهر دیگر را جایز ندانسته‌اند (موسوی خمینی، ۱۳۷۹: ۵۴۷/۲).

علاوه بر زکات، از راه‌های دیگر رفع فقر و محرومیت و جلوگیری از جرایم، از جمله سرقت براساس آیه شریفه قرآن کریم، پرداخت سهمی از خمس به فقرا و مساکین است.

### ۱-۱-۹- امر به معروف و نهی از منکر

یکی از مسائل مورد بحث اسلامی که جزء فروع دین هم به شمار می‌رود، امر به معروف و نهی از منکر است. اسلام با این تأسیس که در آیه ۷۰ سوره توبه به آن اشاره کرده، گامی مهم در پیشگیری از وقوع جرم برمی‌دارد. همچنین سیاست‌های کیفری در شریعت اسلام به دو منظور دنبال می‌شود:

۱- پیشگیری از ارتکاب گناه از طریق هدایت افراد و ترساندن از روز جزا، تزکیه نفس، امر به معروف و ...؛ ۲- اعمال کیفر در جهت اجرای عدالت، نفی حالت خطرناک، دفع اشخاص فاسد و ...

در دیدگاه فقه، بازداشتن مردم از ارتکاب معصیت و جرم به عنوان «امر به معروف و نهی از منکر» یاد می‌شود.

دین به عنوان اصلی‌ترین عامل خودکنترل، افراد را از کج‌روی‌ها، رفتارهای ناهنجار و پرخطر دور نگاه می‌دارد و هرچه جامعه مذهبی‌تر باشد، خودکنترلی نیز در بین شهروندان بیشتر به چشم می‌خورد. زوال اخلاق و عدم توجه به دین در جامعه، موجب افزایش وقوع جرم و جنایات و شیوع انواع مفاسد خواهد شد و این موضوع در اسلام تحت عنوان دو وظیفه بسیار مهم «امر به معروف و نهی از منکر» پیش‌بینی شده است.

امر به معروف و نهی از منکر، یکی از اصول عملی و از عظیم‌ترین فرایض اسلام است. این مهم در کتب فقهی شیعه، بالاتر و برتر از حد یک واجب معمولی مطرح گشته و در ردیف ضروریات دین مبین اسلام از آن یاد شده است. تأکیدهای مکرر قرآن کریم، درخصوص امر به معروف و نهی از منکر بیانگر اهمیتی است که اسلام برای سالم‌سازی محیط اجتماع و مبارزه

در متون فقهی نیز نظارت و کنترل دقیق پیمان‌ها و ترازوها مد نظر بوده و فقها به این مسأله عنایت ویژه داشته و برخورد با تخلفات این پدیده شوم اقتصادی را مد نظر قرار داده‌اند. از دیگر اختلالات و مفاسد اقتصادی که در زمره ابعاد اقتصادی امور نظارتی قرار می‌گیرد و دولت موظف است بر آن نظارت داشته باشد، می‌توان به نظارت بر صرافان برای جلوگیری از رواج پول‌های تقلبی، معاملات ربوی و معاملات نادرست که شروط صحت در آن رعایت نشده است، اشاره نمود.

### ۱-۱-۸- واجب کردن پرداخت زکات و سایر انفاقات مالی و قرض الحسنه به نیازمندان

رفع فقر و محرومیت و بهبود زندگی مردم و بهره‌مندی آنان از مواهب مادی از وظایف مهم دولت اسلامی است. در قرآن کریم رفع فقر و محرومیت بسیار مورد توجه قرار گرفته است و تدابیر مختلفی برای توسعه اقتصادی و نابودی فقر و محرومیت دیده شده است که از جمله آن‌ها عمران و آبادانی زمین و استفاده از مواهب الهی آن می‌باشد. در این باره در قرآن کریم آمده است: «هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» او خداست که برای شما زمین را رام قرار داد، پس بر روی آن حرکت کنید و از روزی آن بخورید و بازگشت به سوی اوست «(ملک/۱۵).

قرآن کریم براساس آیه ۶۰ سوره توبه راه دیگر نابودی فقر و محرومیت در جامعه اسلامی برای کاهش جرایم، از جمله سرقت را پرداخت صدقات و زکات به فقرا و مساکین معرفی می‌کند و فقرا را در شمار اصنافی که زکات باید بدان تعقل گیرد، جای می‌دهد. «إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَافَةَ قُلُوبِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ، فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» (توبه/۶۰).

(مصرف) صدقات منحصرًا مختص است به (این هشت طایفه): فقیران و عاجزان و متصدیان اداره صدقات و کسانی که باید تألیف قلوب آن‌ها کرد (یعنی برای متمایل کردن بیگانگان به دین اسلام) و آزادی بندگان و قرض‌داران و در راه خدا (یعنی در راه تبلیغ و رواج دین خدا) و به راه درماندگان. این مصارف هشت‌گانه فرض و حکم خداست که خدا دانا و بر تمام مصالح خلق آگاه است.

با عوامل فساد و گناه قاتل شده است (طباطبایی شیرازی، ۱۳۹۵: ۴۸).

اهمیت فریضه امر به معروف و نهی از منکر تا بدانجاست که سایر فرایض و دستورهای اسلامی در پرتو اجرای آن، بر پا داشته می‌شود و جامعه اسلامی محقق می‌گردد؛ از این رو هرگاه در جامعه‌ای این فریضه مهم به اجرا گذاشته نشود و افراد در قبال پیاده‌شدن این امر خطیر احساس مسؤولیت نکنند، اضمحلال آن جامعه حتمی خواهد بود. نکته حائز اهمیت این است که نقشی که امر به معروف و نهی از منکر در جامعه به عنوان نظارت همگانی برعهده دارد، ایجاب می‌کند که این تکلیف با معیارهای مشخصی صورت پذیرد و حدود و میزان این نوع مداخله و مشارکت به نحو دقیق و سنجیده، تعیین و تبیین شود. چنانچه به این مهم توجه نگردد، چه بسا موجب بروز هرج و مرج در نظام اداری، اجتماعی اقتصادی و ... حکومت و کشور می‌شود و به جای آن که باری از دوش نظام عدالت کیفری برداشته شود، آن را دچار زحمت می‌نماید (طباطبایی شیرازی، ۱۳۹۵: ۴۸).

«وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّه يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ از شما باید امتی پدید آید که دعوت کننده به خوبی‌ها و تشویق کننده به کارهای شایسته و بازدارنده از کارهای زشت باشد، تنها چنین کسانی به رستگاری می‌رسند» (آل عمران/۱۰۴).

دقت در آیات قرآن به خوبی اثر امر به معروف و نهی از منکر را در پیشگیری از وقوع جرم، از جمله سرقت نشان می‌دهد، هرچند امر به معروف و نهی از منکر یک فریضه اخلاقی است، اما برگزاری کلاس‌های آموزش اخلاق و در نتیجه افزایش روحیه پاکدستی می‌تواند در راستای کاهش و پیشگیری از جرم مؤثر باشد، البته باید در نظر داشت انجام امر به معروف و نهی از منکر نباید باعث شکستن غرور و اعتماد به نفس کسی شود، چراکه هدف از امر به معروف و نهی از منکر پاکسازی روح افراد و نجات جامعه از بدی‌ها است و اگر سارق به گونه‌ای مورد نهی از منکر قرار گیرد که شخصیت او متزلزل شود و همگان از جرم او مطلع شوند و یا در جمع صورت گیرد، بی‌تردید تأثیر نخواهد داشت.

همواره این سازه اسلامی بازویی وزین در فرهنگ‌سازی اسلامی به‌شمار آمده و در پرتو تعالیم و موازین مسلم اسلامی که تمامی گستره‌های اجتماعی را تحت پوشش قرار داده، توانسته است شالوده‌های دین مبین اسلام را از رهگذر امر به نیکی و خیر و نهی از منکر و بدی به تصویر بکشد. این نهاد به منزله ابزاری پیشگیرانه در دنیای علوم جنایی و به‌ویژه جرم‌شناسی نیز قلمداد می‌شود که به‌موجب آن، همان‌گونه که می‌تواند افراد جامعه را از ارتکاب هرگونه گناه بازدارد، می‌تواند در قبال دستیابی تابعان اجتماعی به وقوع جرم، از جمله سرقت نیز نقشی پیشگیرانه ایفا کند. نظر فقها بر این است بهترین راهکارها برای احیا امر به معروف و نهی از منکر، وضع قانون جدید و گنجاندن فریضه امر به معروف و نهی از منکر در کتب درسی و همچنین پرداختن به آن در رسانه‌ها تشخیص داده شد (عزیزی، ۱۳۹۲: ۱۲).

#### نتیجه‌گیری

سرقت یکی از شایع‌ترین آسیب‌های اجتماعی است. بسیاری از پرونده‌های موجود در مراجع قضایی مربوط به سرقت است. مذاقه در آمار ارائه‌شده از سوی مراجع ذی‌ربط نشان‌دهنده این موضوع می‌باشد که نرخ وقوع سرقت در حال افزایش است، لذا چاره‌اندیشی در خصوص پیشگیری از وقوع این پدیده ضروری به‌نظر می‌رسد. یکی از سنجیده‌ترین روش‌ها برای مهار هر آسیبی، اعمال راهکارهای پیشگیرانه می‌باشد. بنابراین تا علل وقوع آسیب‌های اجتماعی را ندانیم، نمی‌توانیم از وقوع آن‌ها پیشگیری کنیم. پدیده سرقت نیز از این موضوع مستثنی نیست. ضرورت و دغدغه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و رفع آثار زیان‌بار آن و از طرفی فقدان تحقیقات منسجم، منظم و پیوسته‌ای در این زمینه که بر مبنای محوریت علوم انسانی اسلامی باشد، نگارنده را بر آن داشت که با ارائه راه حل‌های علمی و در عین حال کاربردی، با استفاده از ظرفیت‌های فقه، حقوق و علوم دیگر، راهکارهایی جهت پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی سرقت را مد نظر قرار دهد. راه حل‌های ارائه‌شده در رابطه با پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سرقت، بیشتر با محوریت علم جرم‌شناسی یا جامعه‌شناسی بوده و همچنین بخش عمده تحقیقات صورت‌گرفته در حوزه علوم اشاره‌شده برگرفته از منابع علوم انسانی غربی و سکولار بوده و

نگارنده در تحقیق حاضر مهم‌ترین راهکارهای پیشگیری از وقوع پدیده سرقت را از منظر فقهی و بعضاً حقوقی مورد واکاوی قرار داده است. راهکارهایی نظیر جرم‌انگاری سرقت و تعیین مجازات‌های سنگین قطع ید در سرقت‌های حدی و تشدید مجازات در صورت تکرار، تشدید تدابیر نظارتی و برخورد با مجرمان سابقه‌دار، ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت‌زدایی (اصل ۴۳ قانون اساسی)، حذف یا کنترل محیط‌های مساعد سرقت، جلوگیری از حاشیه‌نشینی و کپر نشینی، تحریم اکل مال به باطل، کم‌فروشی و سرقت، تعیین مجازات سخت در مورد سرقت و سخت‌گیری در مورد سارق، توصیه به فعالیت و کار و نظارت بر آن‌ها، واجب کردن پرداخت زکات و سایر انفاقات مالی و قرض‌الحسنه به نیازمندان، توصیه به قرض‌الحسنه و تحریم قرض ربوی، امر به معروف و نهی از منکر و ...

احکام الهی تابع مصالح و مفاسد هستند. بنابراین زمانی که خداوند حکمی را وضع می‌نماید، اجرای آن دارای مصلحت و عدم اجرای آن نیز مفاسد به همراه خواهد داشت. یکی از احکام خداوند، حکم اجرای حد در سرقت‌های حدی است. پیشنهاد می‌شود: حد سرقت در مواردی که تمامی شرایط فقهی آن احراز می‌شود، در جامعه اجرا شود که این موضوع عامل مهمی در پیشگیری از وقوع این پدیده است.

**ملاحظات اخلاقی:** در این پژوهش تمامی ملاحظات اخلاقی رعایت گردیده است.

**تعارض منافع:** نگارش این مقاله، فاقد هرگونه تعارض منافی بوده است.

**سهم نویسندگان:** برابر.

**تشکر و قدردانی:** لازم است از تمام کسانی که در تدوین این مقاله ما را یاری رسانده‌اند، قدردانی نماییم.

**تأمین اعتبار پژوهش:** این پژوهش بدون تأمین مالی انجام گرفته است.

توجه کمتری به علم فقه و حقوق اسلامی شده است، پس فقه توانایی و ظرفیت شایسته‌ای در این عرصه دارد و باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین بهره‌جستن از تعالیم ناب دین مبین اسلام و تأسی‌جستن از سیره و زندگی امامان معصوم (ع) در حوزه روابط اجتماعی، می‌تواند اثرات مثبت و پراهمیتی داشته باشد که اگر جامعه‌ای بتواند به‌سوی عملیاتی‌شدن آن‌ها پیش رود، گوی سبقت را از جوامع دیگر خواهد ربود و به سوی مدینه فاضله نزدیک و نزدیک‌تر خواهد شد و به یقین، این آموزه‌ها نقش پررنگی در کاهش آسیب‌های اجتماعی نظیر سرقت خواهند داشت. تجربه سالیان گذشته نشان‌دهنده این مطلب است که نمی‌توان صرفاً با استفاده از ابزارهای کیفری، مانند جرم‌انگاری‌های متعدد، وضع مجازات‌های کیفری و ... امیدی به پیشگیری از وقوع یا کاهش نرخ جرم و آسیب‌های اجتماعی سرقت داشت. بنابراین می‌توان با بررسی و شناخت نقش عوامل بروز سرقت، به علت‌شناسی و ارائه راهکارهایی برگرفته از فقه و حقوق اسلامی با هدف پیشگیری یا کاهش این پدیده پرداخت. در رابطه با پیشنه پژوهشی موضوع تحقیق حاضر، می‌توان این ادعا را کرد که چنین موضوعی تاکنون از دیدگاه فقهی مورد تحقیق و نگارش قرار نگرفته است. صرفاً آثاری در قالب تألیف مقاله و پایان‌نامه و از دیدگاه حقوق موضوعه مورد نگارش قرار گرفته است. آن‌چه تحقیق حاضر را از سایر تحقیقات صورت‌گرفته متمایز می‌کند، بررسی فقهی پیشگیری از آسیب اجتماعی سرقت می‌باشد. سؤالی که مطرح است، این که فقه پویای اسلام، چه راهکارهایی را در جهت پیشگیری از وقوع سرقت ارائه داده است؟

عوامل مختلفی در وقوع پدیده سرقت دخیل هستند. عواملی مانند فقر، فاصله طبقاتی، حاشیه‌نشینی، اعتیاد به مواد مخدر، بیکاری، تنبلی، گروه همسالان، شکست تحصیلی، مجازات‌های نامناسب، عدم بازدارندگی مجازات‌ها، اجرائشدن حد سرقت، ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی (مانند فقر عاطفی، پرخاشگری، حسادت، تجربه‌های دوران کودکی، خودنمایی) عدم نظارت و کنترل والدین بر تربیت فرزندان، عدم توزیع عادلانه منابع ثروت، ساختارهای معیوب نظارتی و ...

## منابع و مأخذ

## الف. منابع فارسی و عربی

- خوانساری، سیداحمد (۱۴۰۵). *جامع المدارک فی شرح مختصر النافع*. جلد پنجم، چاپ دوم، قم: انتشارات مؤسسه اسماعیلیان.
- داوری، محمد؛ صدیق اورعی، غلامرضا و عبد خدایی، محمدسعید (۱۳۹۲). «راهکارهای کنترل اجتماعی خشن از دیدگاه قرآن کریم». *فصلنامه اسلام و علوم اجتماعی*، ۹: ۷-۳۴.
- دشتی، محمد (۱۳۹۲). *ترجمه نهج البلاغه*. قم: انتشارات الهادی.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۸۲). *لغت نامه*. چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زنگی آبادی، علی؛ پرهیز، فریاد و خیامباشی، احسان (۱۳۹۳). «تحلیل زمانی - مکانی آسیب‌های اجتماعی مرتبط با مواد مخدر مطالعه موردی: منطقه ۲۱ شهر تهران». *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۹: ۹۵-۱۱۶.
- شامبیانی، هوشنگ (۱۳۹۷). *حقوق کیفری اختصاصی (جرایم علیه اموال)*. تهران: انتشارات مجد.
- شیخ مفید، ابوعبدالله محمد بن محمد بن نعمان (۱۴۱۳). *المقنعه*. چاپ اول، قم: انتشارات کنگره جهانی هزاره شیخ مفید رحمه الله علیه.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۷). *آسیب‌شناسی اجتماعی*. چاپ دوم، تهران: انتشارات سمت.
- طباطبایی شیرازی، سیدمجتبی (۱۳۹۵). *امربه معروف و نهی از منکر در شرع و قانون و تأثیر آن در پیشگیری از جرم*. تهران: انتشارات آفتاب گیتی.
- عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه و عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم (۱۳۹۰). *تفسیر شریف نورالثقلین (زبان فارسی)*. جلد اول، ترجمه سیدحسن موسوی خراسانی، تهران: نوید اسلام، مؤسسه انتشاراتی کتاب عقیق.
- عزیزی، سیدمجتبی (۱۳۹۲). *نقش امر به معروف و نهی از منکر در پیشگیری از جرم*. تهران: انتشارات آفتاب گیتی.
- قرآن کریم.
- اسدی حلّی، حسن بن یوسف بن مطهر (۱۴۱۳). *مختلف الشیعه فی أحكام الشریعه*. جلد نهم، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- اسدی حلّی، حسن بن یوسف بن مطهر (۱۴۱۳). *منتهی المطلب فی تحقیق المذهب*. چاپ اول، مشهد: انتشارات مجمع البحوث الإسلامیه.
- اسماعیلی، اسماعیل (۱۳۷۳). «اکل مال به باطل در بینش فقهی شیخ انصاری». *فصلنامه فقه*، ۱ (۱): ۱۲۷-۱۴۷.
- جوکار، سیدمهدی؛ غریب‌پور، منصور و زکی‌خانی، نجمه (۱۴۰۱). «واکاوی فقهی - حقوقی اخذ حق الوکاله در دفاع از ادعای ناحق». *فصلنامه مطالعات حقوقی*، ۱۴ (۲): ۳۵-۶۴.
- چیت‌ساز، احمد (۱۳۸۸). «حرکات غیرطبیعی با منشأ سایکونیک». *مجله دانشکده پزشکی اصفهان*، ۱۰۳: ۸۸۲-۸۸۳.
- حاجی ده‌آبادی، محمدعلی (۱۳۹۰). *جرم‌شناسی کاربردی*. قم: انتشارات مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.
- حر عاملی، محمد ابن حسن (۱۳۷۵). *وسائل الشیعه*. ترجمه علی صحت، جلد ششم و دوازدهم، تهران: انتشارات ناس.
- حسینی، سیدابراهیم (۱۳۹۸). «نقش قوانین در پیشگیری از جرم‌ها و آسیب‌های اجتماعی». *دوفصلنامه مطالعات اسلامی آسیب‌های اجتماعی*، تهران: ۱ (۲): ۲۲-۴۲.
- حکمت، سعید (۱۳۷۰). *روان‌پزشکی کیفری*. تهران: انتشارات گون‌تبرگ.
- حنازاده، علی و الهامی، رضا (۱۳۹۳). «رویکرد آسیب‌شناختی پدیده اجتماعی سرقت و راهکارهای پیشگیری از آن». *اولین کنگره ملی تفکر و پژوهش دینی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.

- سایت مشرق نیوز (۱۳۹۵/۰۸/۱۷). دسترسی در:  
<https://www.mashreghnews.ir>.

- فرحناکیان، مرضیه (۱۳۹۱). ذخیره ماندگار: قرض الحسنه از دیدگاه قرآن. حوزه علمیه خراسان، مدرسه علمیه نرجس (س) مشهد.

- کریمی، عبدالوهاب (۱۳۸۹). «پیشگیری از جرم از منظر قرآن». فصلنامه معرفت، ۱۴۸: ۷۳-۹۲.

- کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۳۷۵). الکافی. تهران: انتشارات خرسندی.

- گل افشانی، روزبه (۱۳۹۴). مؤلفه‌های حفظ اقتدار در نیروی انتظامی. تهران: انتشارات فرمانده انتظامی تهران بزرگ.

- مجلسی، محمدباقر (۱۳۶۰). بحارالانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار علیهم السلام با ترجمه فارسی. گروه مترجمان، تهران: مؤسسه انتشارات کتاب نشر.

- معاونت پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان قزوین (۱۳۹۵). پیشگیری از سرقت خودرو و لوازم آن. تهران: انتشارات گیوا.

- معلوف، لويس (۱۳۸۰). المنجد. ترجمه مصطفی رحیمی اردستانی، جلد دوم، چاپ دوم، تهران: صبا.

- مقدس اردبیلی، احمد (۱۳۸۴). مجمع الفائده و البرهان فی شرح ارشاد الاذهان. قم: دفتر انتشارات اسلامی.

- موسوی خمینی، سیدروح‌الله (۱۳۷۹). تحریرالوسیله. جلد دوم، چاپ چهارم، قم: نشر دارالعلم.

- نجفی، سینا (۱۳۹۴). پیشگیری از ارتکاب جرم با اتکا به جرم‌شناسی اسلامی. تهران: انتشارات فرزندگان دانشگاه.

- وروایی، اکبر و سهرابی، منوچهر (۱۳۹۸). پیشگیری از جرم با رویکرد خود کنترلی از منظر عرفان اسلامی - ایرانی. چاپ اول، تهران: انتشارات آریاداد.

#### ب. سایت‌ها

- خبرگزاری ایسنا (۱۳۹۹/۱۰/۰۳). دسترسی در:  
<https://www.isna.ir>.

- سایت خبری تسنیم (۱۴۰۱/۰۳/۲۲). دسترسی در:  
<https://www.tasnimnews.com>